

се може подвести под један од субјективних услова наведених у члану 263 Кривичног законика. Међутим, члан 263 Кривичног законика не забрањује стицање користи уопште за чињење неке услуге, већ само стицање несразмерне користи.

4. — Накнада за зајам новца између приватних лица и сам зајам између њих нису правно регулисани као што смо већ видели. Правним прописима је регулисано само дитање накнаде између кредитних предузећа и појединаца кад улажу новац на штедњу или узимају кредит. Као дозвољена накнада код зајма новца између приватних лица би могла бити прихваћена законска камата. Према судској пракси законска камата (мораторни интерес) износи 4% (пресуда Врховног суда НР Србије, Гж. 2345/54) (2). У сваком случају накнада код зајма новца између приватних лица не би требало да пређе висину накнаде која се добија при улагању новца на штедњу код банака. Нема никаквих разлога да приватна лица по питању зајма са накнадом буду у повољнијем положају од кредитних установа друштвеног сектора.

То значи да се не може сматрати као несразмерна имовинска корист за услугу зајма новца између приватних лица накнада која не прелази законску камату, односно накнада која не прелази камату која се добија при улагању новца на штедњу код установа социјалистичког сектора. Уговарање више накнаде треба сматрати ништавим за онај вишак који прелази ту камату. Ова ништавост не треба да има за последицу ништавост правног посла у целини. Из тога произилази да би зајам новца са накнадом између приватних лица требало данас сматрати у нашем друштву као дозвољен посао, са законском каматом која се примењује у нашој судској пракси, односно, у најбољем случају, са каматом коју дају банке на штедне улоге.

Живомир Ђорђевић

СИТНО ДЕЛО КРАЂЕ

Ситно дело крађе из члана 259 Кривичног законика по својој тежини претставља дело мање друштвене опасности и са овог гледишта досматрано заслужује мању пажњу од осталих кривичних дела против друштвене и приватне имовине. Међутим, по правној конструкцији свог бића, оно задаје пракси више тешкоћа него што би то на први поглед изгледало. Међу објављеним пресудама виших судова, случајеви који се односе на ситно дело крађе релативно су највише заступљени. Из ових пресуда јасно се виде проблеми које ово кривично дело поставља као и одређена схватања

---

(2) Понекад се законском каматом погрешно назива камата коју је према позитивним прописима обавезно уговарати. Таква камата, међутим, има уговорни карактер с тим што је њена висина одређена. Законском каматом треба звати накнаду која се даје када дужник доспе у доцњу при извршењу обавезе из било кога извора.

праксе у вези са њима. Међутим и поред тога, не би се могло казати да ова схватања претстављају коначни став праксе према проблемима на које се она односе. Напротив, могло би се казати да је пракса наших судова, по извесним питањима у вези са овим кривичним делом, још увек у фази тражења дефинитивних решења. Као доказ за ово може послужити и чињеница што су извесна питања у вези са ситним делом крађе била предмет дискусије прве проширене опште седнице Савезног врховног суда и претставника врховних судова народних република и АП Војводине, одржане од 10 до 14 јануара 1955, па ипак на овој нису формулисана никаква правна схватања по овим питањима, иако је то учињено по низу других питања која су дискутована. Слично стоји ствар и у другим законодавствима која познају ово кривично дело.

Као претходно питање од чијег решења зависе делимично многа спорна питања у вези са ситним делом крађе, намеће се проблем одређивања правне природе и положаја овог кривичног дела у систему посебног дела кривичног законика. Наиме, потребно је утврдити да ли је то самостално кривично дело у групи имовинских кривичних дела, или је ситно дело крађе само посебан, лакши, облик, крађе. У немачкој кривичноправној литератури где је ово питање највише дискутовано, преовлађује мишљење да је ситна крађа (крађа из нужде, уведена новелом од 19 јуна 1912) самостално кривично дело а не само привилеговани облик крађе. Истиче се да у Немачком кривичном законнику ово кривично дело има и свој посебан назив: *Entwendung* а не *Diebstahl*. Иако по свим обележјима одговара крађи, ипак се од ове разликује по предмету извршења кривичног дела. Из ових разлога то није облик крађе већ самостално имовинско кривично дело (1). Чак и старији аутори који су узимали у обзир прописе пре новелирања Кривичног законика, истицали су да је спорно да ли је ово самостално кривично дело или пак облик крађе (2).

У нашем Кривичном законнику ситно дело крађе предвиђено је у члану 259 који се подједнако односи и на ситно дело утаје односно преваре. Из овог се већ може извести закључак да је дело из члана 259 једно засебно кривично дело које у себи обухвата не само ситно дело крађе већ и ситно дело утаје и преваре. Ствар је недостатка у правној терминологији што у закону није употребљен посебан назив који би једновремено означавао ситно дело крађе, утаје и преваре. Као засебно и јединствено кривично дело, оно обухвата све случајеве крађе, утаје и преваре који се односе на ствари мале вредности. Отуда приликом анализе овог кривичног дела у теорији и пракси мора се водити рачуна да се оно може извршити

(1) Schönke-Schröder: *Strafgesetzbuch-Kommentar*, 7 Aufl., Berlin, 1954, § 248 a, I; R. Frank: *Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich*, 16. Aufl., Tübingen, 1925, § 248 a, I; Franz v. Liszt: *Lehrbuch des Deutschen Strafrechts*, 23. Aufl., Berlin, 1921, § 128, VI; J. von Olshausen's *Kommentar zum Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich*, 11. Aufl., Berlin, 1927, II Band, § 248 a, 1; E. Schwartz: *Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich*, Berlin, 1914, § 248 a, 4.

(2) K. Binding: *Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts*, Besonderer Teil, Leipzig, 1902, I Band, § 76, 11, 2.

крађом, утајом или преваром. Али у свим тим случајевима не можемо говорити о крађи, утаји односно превари, већ о једном посебном кривичном делу које се може извршити крађом, утајом или преваром. Само утолико при анализи овог кривичног дела морају се узети у обзир обележја крађе, утаје односно преваре. Иначе, случајеви из члана 259 Кривичног законика имају се расправљати потпуно самостално. Слично као и код кривичног дела пљачке из члана 255 Кривичног законика које, иако је састављено из крађе, разбојничке крађе и проневере, ипак претставља једно засебно кривично дело. У прилог овог схватања говори још и следеће. По унутрашњој систематици кривичних дела против друштвене и приватне имовине, дело из члана 259 је потпуно одвојено од крађе, утаје и преваре и свих у закону предвиђених облика ових кривичних дела. Издвајање свих случајева који се појављују као ситно дело крађе, утаје и преваре, и њихово груписање у једном пропису, члану 259, није извршено из разлога законодавне технике, већ што по схватању законодавца сви ти случајеви улазе у биће једног јединственог кривичног дела, ситног дела крађе, утаје и преваре. Тако да се ситно дело крађе о коме је овде реч, појављује не као облик крађе већ као један облик јединственог кривичног дела ситног дела крађе, утаје и преваре.

1. — Предмет ситног дела крађе је ствар мале вредности. Ова вредност није одређена у новцу већ је само речено да то мора бити ствар мале вредности. Према томе њу одређује суд по слободном уверењу у сваком конкретном случају појединачно. Вредност ствари има се ценити објективно, пре свега према прсметној вредности у време извршења дела. Али притом треба узети у обзир не само оно што ствар претставља за оштећеног већ и за учиниоца кривичног дела (3). У сваком случају суд мора констатовати да је то незначајни напад на туђу имовину. Узима се да сувише проширивање појма „мале вредности“ не одговара суштини овог кривичног дела. Тим пре постоји ово кривично дело ако је ствар без вредности за оштећеног (4). Сем тога, приликом оцене вредности ствари не треба се ограничити само на вредност те ствари одвојено посматране већ је потребно узети у обзир и друге околности које одређују целокупну штету која се тиме наноси оштећеном, односно корист за учиниоца кривичног дела (5). Слично схватање је изражено у пресуди Врховног суда НР Босне и Херцеговине од 18 децембра 1951, Кж-832/51, поводом оцене случаја једне „ситне преваре“: „Појам ситног није у закону поближе одређен, па је оцена тог питања препуштена слободном уверењу суда“, „то зависи од разних околности сваког појединог случаја, при чему важну улогу

(3) Schönke-Schröder: op. cit. § 248 a, I; Olshausen's: op. cit., § 248 a, 4.

(4) Frank: op. cit. § 248 a, II; v. Liszt: op. cit. § 128, VI; Schwartz: op. cit. § 248 a, 2.

(5) Т. Живановић: Основи Кривичног права Краљевине Југославије, Посебни део, 3. изд., Београд, 1938, књ. I, § 42, II, 2; Ј. Таховић: Кривично право, Посебни део, Београд, 1953, стр. 327.

игра економска вредност ствари у даном моменту, материјално стање оштећеног и томе слично“ (6).

Ситно дело крађе спада у групу намерних деликата, према томе кривична одговорност је везана само за умишљај. Као и код свих осталих кривичних дела, умишљај мора садржавати између осталог, свест о свим битним елементима кривичног дела. Пошто је предмет кривичног дела овде основни, конститутивни елемент, то је код учиниоца кривичног дела потребан умишљај о предмету кривичног дела односно свест о томе да је у питању ствар мале вредности. У овом погледу постоји сагласност готово код свих аутора. Умишљај учиниоца кривичног дела мора бити управљен на крађу ствари мале вредности, односно мора се односити на одузимање ствари мале вредности (7). Ово се подвлачи још више тиме што се наглашава да је код учиниоца дела, поред умишљаја у ужем смислу, потребно и „знање“ мале вредности ствари (8). Односно, пошто је то намерни деликт, ситно дело крађе постоји само онда ако је намера учиниоца била управљена на прибављање мале имовинске користи. Из овога јасно произилази да ће постојати крађа а не ово кривично дело ако је до извршења ситног дела крађе дошло само због стицаја околности, на пример, ако је у украђеном новчанику било мало новца, ако у просторији у којој је крађа извршена није било ствари веће вредности, итд. (9). Само неки аутори узимају да за постојање овог кривичног дела није потребна свест о малој вредности ствари, па да према томе то не улази у умишљај (10). Пракса наших судова готово једнодушно узима да је за постојање ситног дела крађе потребан умишљај односно свест о томе да је предмет кривичног дела ствар мале вредности. Тако по питању да ли се крађа новчаника само са 172 динара може сматрати као ситно дело крађе, Врховни суд НР Србије у пресуди Кж-169/52 од 6 фебруара 1952 стао је на гледиште „да би ово дело постојало само у том случају ако би умишљај учиниоца био управљен само на одузимање и противправно присвајање одређене ствари мале вредности, па само ту ствар и присвојио иако је могао том приликом да присвоји и друге ствари веће вредности“ (11). Још јасније је то речено у пресуди истог суда Кж-69/52 од 8 фебруара 1952: „Ситно дело крађе из члана 259, ст. 1, Кривичног законика постојало би само онда кад би умишљај извршиоца био управљен само на одузимање и противправно присвајање одређене ствари мале вредности, па извршилац само ту ствар и присвоји, иако је том приликом могао да присвоји и ствари веће вредности, или је само одређену ствар мале вредности хтео да присвоји а других ствари није ни било“ (12). Слично је и по пресуди Врховног суда НР Хрватске Кж-639/53 од 28 априла 1953: „Да би се радило о делу ситне крађе из члана 259, ст. 1, Кривичног за-

(6) Збирка одлука врховних судова, I, Београд, 1952, бр. 47, стр. 65.

(7) Schönke-Schröder: op. cit. § 248 a, III; Olshausen: op. cit. § 248 a, 6.

(8) Binding: op. cit. S. 310.

(9) Таховић: op. cit. стр. 327.

(10) Frank: op. cit. § 248 a, IV.

(11) Збирка одлука, I, бр. 46, стр. 64—65.

(12) Збирка одлука врховних судова, II, Београд, 1954, бр. 82, стр. 86.

коника потребно је, уз остало, да је ствар мале вредности (као предмет кривичног дела) обухваћена умишљајем учиниоца, и да је умишљај ограничен на крађу ствари мале вредности“ (13). Исто тако по пресуди Врховног суда Босне и Херцеговине Кж-47/53 од 26 октобра 1953: „Ситно дело крађе из члана 259, ст. 1, Кривичног законика постоји само у том случају, ако је умишљај учиниоца ишао за тим да украде само ствар мале вредности“ (14).

С обзиром на то да је за постојање овог кривичног дела потребан умишљај учиниоца у погледу ствари мале вредности, у случају постојања заблуде могу настати следеће ситуације. Ако ствар објективно није мале вредности, али учинилац у заблуди то сматра, онда оваква заблуда искључује одговорност за крађу и учинилац одговара само за ситно дело крађе. Ако је ствар објективно мале вредности, али је учинилац у заблуди сматра као ствар веће вредности, онда је спорно како треба ценити кривичну одговорност учиниоца. По неким ауторима у овом случају постоји обична крађа у покушају, по другим као свршено кривично дело, а има и мишљења да у овом случају постоји само ситно дело крађе (15).

2. — Питање које је најинтересантније за нашу судску праксу у вези са овим кривичним делом, састоји се у следећем. Могуће је, а такви случајеви у пракси нису ретки, да ситно дело крађе у конкретном случају садржи које обележје тешке крађе из члана 250 Кривичног законика, па се онда поставља питање да ли дело и даље треба третирати као ситно дело крађе или пак узети да у том случају постоји тешка крађа, без обзира на то што је предмет кривичног дела ствар мале вредности. У теорији, полазећи од изложеног схватања да је ситно дело крађе самостално кривично дело, већина аутора заступа гледиште да се ово дело ниуком случају не може претворити у тешку крађу, без обзира на то што оно садржи у конкретном случају које обележје тешке крађе. Сматра се, према томе, да основи и околности које дају појам тешке крађе, не могу утицати на правну природу ситног дела крађе. Ситно дело крађе и крађа налазе се у односу привидног стицаја по принципу специјалитета (*lex specialis derogat legi generali*) и зато се на ситно дело крађе не могу применити прописи о тешкој крађи иако у конкретном случају постоје неке сличне околности које иначе крађу чине тешком (16). Из истих разлога готово сви аутори узимају да осуда за ситно дело крађе не може служити као основ за специјални поврат, као једне од квалификаторне околности за тешку крађу (17).

Пракса наших судова, међутим, заузима различит став у погледу појединих облика тешке крађе. Она је готово једнодушна у

(13) *Naša zakonitost*, Zagreb, 1954, br. 1, str. 39.

(14) *Правни живот*, Београд, 1954, 2—3, стр. 59.

(15) Schönke-Schröder: op. cit. § 248 a, III; Frank: op. cit. § 248 a, IV; Olshausen: op. cit. § 248 a, 6.

(16) Schönke-Schröder: op. cit. § 248, a, I; Frank: op. cit. § 248 a, I, 2; Olshausen: op. cit. § 248 a, 3; Schwartz: op. cit. § 248 a, 4, a.

(17) Frank: op. cit. § 248 a, I, 2; Olshausen: op. cit. § 248 a, 3. b; Schwartz: op. cit. § 248 a, 4, a; Schönke-Schröder: op. cit. § 248 a, I.

том погледу да осуда за ситно дело крађе не може служити као основ за специјалну поврат у смислу једне од квалификаторних околности за тешку крађу. Тако по пресуди Врховног суда НР Србије Кж-2162/52 од 19 новембра 1952, „поврат у вези са ситним делом крађе јавља се само као отежавајућа околност у смислу члана 40 Кривичног законика“ (18). У истом смислу пресуде Врховног суда НР Хрватске: 1) Кж-282/53 од 11 марта 1953 „раније осуде учиниоца крађе због ситног дела крађе из члана 259 Кривичног законика не оправдавају квалификацију по члану 250, ст. 2, т. 6, Кривичног законика“; 2) Кж-409/53 од 18 марта 1953, „дело ситне крађе из члана 259, ст. 1, Кривичног законика не претвара се у дело тешке крађе из члана 250, ст. 2, т. 6, Кривичног законика, ако га је извршило лице које је због крађе, разбојничке крађе или разбојништва било осуђено више пута“ (19), и 3) Кж-639/53 од 28 априла 1953, иста формулација као у претходној пресуди (20). Најзад, у истом смислу пресуда Врховног суда НР Словеније Кж-135/52 од 1952: „Ако учинилац, који је већ више пута осуђен због крађе, украде ствари мале вредности, није учинио кривично дело из члана 250, ст. 2, т. 6, Кривичног законика, него само кривично дело ситне крађе из члана 259, ст. 1, Кривичног законика. Исто тако учинилац који је више пута био осуђен због ситне крађе из члана 259, ст. 1, Кривичног законика, ако украде ствари веће или мање вредности, не може се казнити по члану 250, ст. 2, т. 6, Кривичног законика него по члану 249 односно по члану 259 Кривичног законика“ (21). Супротно, мада нејасно, пресуда Врховног суда АП Војводине Кж-809/53. „Иако су крађом отуђене покретности незнатне вредности ипак у радњи оптуженог стоји кривично дело тешке крађе из члана 250, ст. 2, Кривичног законика јер је исти раније осуђен два пута за кривично дело крађе“ (22).

Међутим, ако су у питању квалификаторне околности из члана 250, ст. 2, т. 1, Кривичног законика, тј. обијање и проваљивање, наши судови су склони схватању да оне од ситног дела крађе чине тешку крађу. Тако по пресуди Врховног суда НР Србије Кж-1181/51 од 26 новембра 1951: „За постојање дела ситне крађе из члана 259 Кривичног законика није одлучна само мала вредност украђене ствари. Мала вредност ствари је редован елемент овог кривичног дела али није и једини, јер да ли ће то дело бити ситно зависи и од начина извршења (у питању је било ситно дело крађе извршено проваљивањем)“ (23). Исто тако али на један општи начин, пресуда Врховног суда НР Србије Кж-809/53 од 18 јуна 1953: „Нема кривичног дела ситне крађе из члана 259 Кривичног законика ако је оптужени обијањем затворених просторија узео ствари мале вредности или само желео да узме једну ствар мале вредности, већ

(18) Збирка одлука, II, бр. 57, стр. 71.

(19) *Naša zakonitost*, 1953, br. 6—7, str. 387.

(20) Збирка одлука II, бр. 81, стр. 85.

(21) Збирка одлука II, бр. 84, стр. 87.

(22) Гласник Адвокатске коморе за АП Војводину, Нови сад, 1954, бр. 3, стр. 23.

(23) Збирка одлука I, 33, стр. 53.

је у питању дело крађе из члана 250, ст. 2, т. 1, Кривичног законика“ (24). У истом смислу пресуда Врховног суда НР Хрватске Кж-1668/53 од 27 новембра 1953: „И крађа која би иначе била ситна (чл. 259 Кривичног законика), постаје с обзиром на начин извршења тешка крађа из члана 250, ст. 2, т. 1, ако је учињена обијањем и проваљивањем“ (25). Слично гледиште изложено у пресуди Врховног суда НР Босне и Херцеговине Кж-398/53 од 4 јуна 1953: „Тешка крађа из члана 250, ст. 2, т. 1, Кривичног законика постоји и онда ако се ради о крађи ствари мале вредности“ (26).

У свим наведеним пресудама, као што је напоменуто, реч је о једној врсти тешке крађе и то о тешкој крађи извршеној обијањем или проваљивањем, — чл. 250, ст. 2, т. 1, Кривичног законика. У свим оваквим случајевима наши судови су склони схватању да се ситно дело крађе извршено обијањем или проваљивањем претвара у тешку крађу. Међутим, против таквог схватања пре свега говоре теориски разлози који су напред изложени. Из саме природе ситног дела крађе као самосталног кривичног дела а не као облика крађе, јасно произилази да се оно не може претворити у тешку крађу само на основу тога што се у конкретном случају појављују нека обележја тешке крађе. Али у прилог мишљења овде изложеног могу се навести још неки аргументи, поред наведених чисто теориских. У члану 250 Кривичног законика јасно је речно да се као тешка крађа, уз постојање одређених обележја, може појавити „крађа“ а не „ситно дело крађе“. Ово је изричито речено у ставу другом истог члана где стоји „да ће се истом казном казнити учинилац ако је крађа учињена (даље се набрајају обележја односно врсте тешке крађе из овог члана)“. Како па законодавац поред израза „крађе“, изричито у члану 259 употребљава израз „ситно дело крађе“, јасно је да би ово употребио и у формулацији члана 250 да је хтео да прописима овог члана буде обухваћено и ситно дело крађе. Други аргумент произилази из самог схватања судске праксе, али у супротном смислу него што она то чини. Наиме, у свим наведеним пресудама, ситно дело крађе се сматра као тешка крађа само онда ако је дело извршено обијањем или проваљивањем. Затим, као што је горе изложено, судска пракса је једнодушна у томе смислу да ранија осуда за ситно дело крађе не може служити као основ за специјални поврат у смислу квалификаторне околности из члана 250, ст. 2, т. 6, Кривичног законика. Из оваквог схватања би произашло да се израз „крађа“ из члана 250, ст. 2, т. 6, не односи на ситно дело крађе, а да се исти израз „крађа“ из опште одредбе става 2 истог члана односи и на ситно дело крађе. Изгледа мало нелогично да се један исти израз тумачи на два различита начина иако се односи на истоветне случајеве. Даље, ако би се примило гледиште да се ситно дело крађе може претворити у тешку крађу ако постоје која обележја тешке крађе, онда би било логично да се ово односи

(24) Правни живот, 1954, бр. 12, стр. 25.

(25) Naša zakonitost, 1954, бр. 2, стр. 85.

(26) Правни живот, 1954, бр. 2—3, стр. 56.

на све врсте тешке крађе а не само на тешку крађу извршену обијањем или проваљивањем. То би значило да ситно дело крађе постаје тешка крађа ако постоје и која друга обележја тешке крађе а не само обележје из ст. 2, т. 1. Судска пракса, међутим, о околности из ст. 2, т. 6, изричито се изјашњава да не може доћи у обзир у вези са ситним делом крађе, а у погледу осталих околности из члана 250 не пружа доказа. Додуше постоји једна пресуда која на један генералан начин узима да се све квалификаторне околности из члана 250 односе и на ситно дело крађе, — али она је усамљена и не би се могло тврдити да изражава схватање свих судова. То је пресуда Врховног суда НР Босне и Херцеговине Кж-60/52 од 31 јануара 1952. По овој пресуди: „Одредбе члана 250 Кривичног законика односе се на све случајеве крађе, без обзира да ли се ради о обичној или ситној крађи. Одредбе члана 250 Кривичног законика прописују случајеве тешке крађе. Према тим одредбама увек ће се радити о тешкој крађи, ако је крађа извршена са места наведеног у чл. 250/I Кривичног законика или ако су предмети крађе наведени у истој законској одредби или ако је крађа извршена на један од начина предвиђених у чл. 250/II Кривичног законика. Пошто се у члану 250 Кривичног законика не наводи изричито, да се односи само на случајеве обичне крађе, тј. на крађу из чл. 249 Кривичног законика, односно да се не изузимају случајеви ситне крађе, тј. крађе из чл. 250 Кривичног законика, јасно је да се одредба чл. 250 Кривичног законика, па према томе и одредба чл. 250/II, т. 1, Кривичног законика, односи на све случајеве крађе, без обзира да ли се ради о обичној или ситној крађи“ (27). Из ове пресуде би чак изашло да се на ситно дело крађе односи и тачка 6, ст. 2, члана 250, Кривичног законика, тј. да ситно дело крађе може служити као основ за специјални поврат. Као што смо, међутим, видели то не одговара схватању осталих судова који су једнодушни у супротном смислу. Из ових разлога ова пресуда не може се узети као правило већ као изузетак од општег схватања наше судске праксе да ситно дело крађе постаје тешка крађа само ако је извршено обијањем или проваљивањем. Па према томе остаје приговор горе назначен да је то властити аргумент судске праксе против њеног схватања у горе изложеном смислу.

Најзад, треба навести још једну пресуду која потврђује оно што је још у почетку наглашено да пракса наших судова није још заузела дефинитиван став по свим спорним питањима у вези са ситним делом крађе. Разматрајући пресуду нижег суда који је узео да постоји дело тешке крађе из чл. 250, ст. 2, т. 1, Кривичног законика у случају малолетника који је извршио крађу суме од 200 динара обијањем ветеринарске амбуланте, Врховни суд НР Хрватске је изложио следеће своје гледиште у пресуди Кж-9/55—2 од 16 фебруара 1955: „Макар је крађа ствари мале вредности извршена обијањем или проваљивањем (чл. 250, ст. 2, т. 1, Кривичног законика), може она с обзиром на околности случаја — претстављати

(27) Правни живот, 1953, бр. 4, стр. 19.

ситно дело крађе из чл. 259 Кривичног законика. Нижи суд је погрешио када је правну квалификацију случаја учинио зависним једино од постојања проваљивања као начина извршења дела и када код те квалификације није узео у разматрање околности које карактеришу друштвено-морални лик оптуженог, и околности под којим је крађа извршена а које могу одлучно утицати на оцену да ли се ради о тешкој крађи из чл. 250, ст. 2, т. 1, Кривичног законика или о ситној крађи из чл. 259, ст. 1, Кривичног законика. У циљу правне квалификације овог дела крађе потребно је оценити и уважити да је умишљај оптуженог био управљен искључиво на извршење крађе суме од 200 динара (оптужени већи износ новца није одузео мада је на месту крађе био склоњен већи износ и мада нису постојале препреке за одузимање већег износа), дакле ствари мале вредности, предвиђене у чл. 259, ст. 1, Кривичног законика. Затим требало је уважити да је дело оптуженог било мотивисано жељом да на тај начин прибави недостајућа средства за набавку животних намирница, и коначно да се у конкретном случају, с обзиром на извршени начин крађе, ради у суштини о изузетно благом начину проваљивања који не упућује на неки знатнији степен упорности или криминалне воље оптуженог, управљене на извршење дела“ (28). Према томе, закључак из ове пресуде би био да ситно дело крађе извршено обијањем или проваљивањем не мора увек бити тешка крађа, већ за оцену овог треба узети у обзир и низ других објективних и субјективних околности. Иако је ово схватање такође противно опште усвојеном мишљењу да се ситно дело крађе уопште не може претворити у тешку крађу, — оно је ипак интересантно јер указује на извесну еволуцију праксе судова у овом погледу. Свраније наведене пресуде ствар су посматрале апстрактно и без икаквих ограничења узимале да се ситно дело крађе, извршено обијањем или проваљивањем, претвара у тешку крађу без обзира на разне друге околности извршења дела. Ова пресуда, међутим, већ чини известан прелом у досадашњем схватању и вероватно неће остати без последица на будући развој праксе по овом питању.

Закључак по овом питању био би следећи. Неоспорно је да се случајеви ситног дела крађе извршени обијањем или проваљивањем или уз постојање неких других обележја тешке крађе, појављују као тежа дела од ситног дела крађе без ових обележја. Али са гледишта и на основу данашњих законских формулација у вези са овим питањем, никако се не би могло узети да се ситно дело крађе, уз постојања неког обележја из чл. 250 Кривичног законика, може претворити у тешку крађу. Напоменимо још да је проблем разматран и у оквиру других законодавстава и да је негде излаз из овог нађен у другим законским формулацијама а не у тумачењу прописа о кривичном делу тешке крађе. Тако, на пример, у Италијанском кривичном законнику, чл. 626, ст. 2, налази се одредба по којој не постоји привилегисана крађа (тј. крађа ствари мале вредности) ако постоје неке околности које је чине тешком крађом, и то ако је:

крађа извршена из просторија за становање, употребом силе према стварима, ако се има при себи оружје и ако је извршена на дрзак начин (29). Друга је ствар да ли би то уопште одговарало принципима наше казнене политике.

Интересантно је такође питање да ли се ситно дело крађе може претворити у разбојништво или разбојничку крађу, ако се ствар мале вредности одузима употребом силе или претњом да ће се непосредно напасти на живот или тело, било пре одузимања ствари, у циљу савлађивања отпора, било после одузимања ради задржавања ствари. Опште је усвојено мишљење да употреба силе или претње према лицима у циљу омогућавања одузимања ствари мале вредности даје појам разбојништва а не ситног дела крађе (30). Код нас је у овом смислу пресуда Врховног суда НР Србије Кж-814/52 од 12 маја 1952: „кривично дело разбојништва стоји и онда ако се одузима ствар мале вредности“ (31). Другојачије стоји ствар у погледу разбојничке крађе. По мишљењу већине аутора, кад постоји биће ситног дела крађе, онда се не могу применити прописи о разбојничкој крађи. Другим речима, употреба силе или претња према лицима после одузимања ствари мале вредности, у намери да се узета ствар задржи, не даје појам разбојничке крађе већ дело остаје у оквиру ситног дела крађе (32). Не располажемо подацима из праксе наших судова у погледу овог питања.

3. — Из самосталног карактера кривичног дела ситног дела крађе на први поглед би изгледало да је могућ стицај између овог кривичног дела и крађе односно тешке крађе. Тако, на пример, ако неко са умишљајем одузимања ствари мале вредности дође на место извршења кривичног дела, па ту одузме и ствар веће вредности или чак ово последње изврши под околностима које дају појам тешке крађе. Правилно је, међутим, гледиште које заступа већина аутора, да у овом случају не може постојати стицај због тога што се прописи о ситном делу крађе примењују само онда када се одузимање ограничава на ствари мале вредности. У таквим случајевима може постојати само крађа или тешка крађа а ове апсорбују у себи и ситно дело крађе (33).

Најзад, треба напоменути да се у вези са ситним делом крађе поставља питање како треба схватити појам продуженог кривичног дела ако се врши одузимање ствари мале вредности у више махова у смислу продуженог кривичног дела. Ово је за наше право од по-

(29) Giuseppe Maggiore: *Principi di diritto penale*, 2. ed., Bologna, 1938, volume II: *Parte speciale*, p. 748; L. Franchi-V. Feroci: *Codice penale*, Milano, 1946, art. 626.

(30) Frank: *op. cit.* § 248 a, I, 2; Schwartz: *op. cit.* § 248 a, 7.

(31) *Правни живот*, 1953, бр. 2, стр. 25.

(32) Ph. Allfeld-H. Meyer *Lehrbuch des Deutschen Strafrechts*, 8. Aufl., Leipzig, 1922, § 98, IV, 2; v. Liszt: *op. cit.* § 128, IV, n. 20; Schwartz: *op. cit.* § 248 a, 4, b; Olshausen: *op. cit.* § 248 a, 3, c; Frank: *op. cit.* § 248 a, I, 2; Schönke-Schröder: *op. cit.* § 248 a, I. Супротно неке одлуке Немачког савезног суда и Schönke у ранијим издањима.

(33) Olshausen: *op. cit.* § 248 a, 9; Frank: *op. cit.* § 248 a, I; Schwartz: *op. cit.* § 248 a, 8; Schönke-Schröder: *op. cit.* § 248 a, V.

себне важности с обзиром на то да је у члану 259, ст. 2, превиђен као тежи облик ако је кривично дело извршено подкрадањем. У овом случају потребно је пре свега да се свако одузимање, у смислу овог кривичног дела, односи на ствари мале вредности. За крајњу квалификацију кривичног дела логично је да је одлучујућа укупна вредност тих ствари. Преовлађује мишљење да укупно све те ствари морају претстављати малу вредност (34). Код нас је у овом смислу решење Врховног суда НР Србије Кж-2162/52 од 19 новембра 1952: „ако је оптужени извршио више кривичних дела крађе, па се утврди да украдене ствари свака за себе и све укупно претстављају малу вредност, у радњама оптуженог стајало би кривично дело ситне крађе поткрадањем из чл. 259, ст. 2, Кривичног законика, а ако се утврди да украдене ствари укупно не претстављају малу вредност, радње оптуженог претстављале би кривично дело крађе из чл. 249 Кривичног законика“ (35). Само у овом погледу треба имати у виду следеће. У нашем закону, случај поновљеног одузимања ствари мале вредности, односно подкрадање, предвиђен је као тежи облик кривичног дела ситног дела крађе, са знатно поштреном казном. Ово пак није случај у другим законодавствима. Из ових разлога није нужно да укупна вредност ствари у случају подкрадања буде увек једнака вредности ствари у смислу дела из става првог овог члана. С обзиром на то да се овај облик појављује као тежи у односу на дело из става првог било би нелогично узети да вредност ствари у смислу дела из става другог мора увек бити иста као вредност ствари код дела из става првог. Логично је да укупна вредност ствари у овом случају не сме бити необично велика, јер у овом случају може постојати дело обичне крађе. Све зависи од околности и осталих момената код оцене укупне вредности ствари, као, на пример, размак времена у ком се поткрадање врши, разлог зашто се то чини, евентуално материјална невоља учиниоца кривичног дела, итд. (36).

Др Јанко Ђ. Таховић

(34) Binding: *op. cit.* S. 309; Olshausen: *op. cit.* § 248 a, 4, a; Frank: *op. cit.* § 248 a, II; Schönke-Schröder: *op. cit.* § 248, a, II.

(35) Збирка одлука II, бр. 57, стр. 71.

(36) Таховић: *op. cit.*